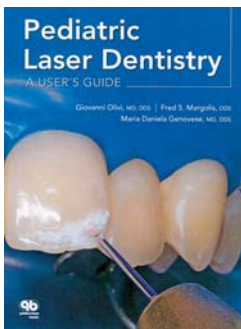

Laser in de kindertandheelkunde

G. Olivi, F.S. Margolis, M.D. Genovese.
Pediatric laser dentistry. A user's
guide
New Malden: Quintessence
Publishing Co. Ltd., 2011
213 bl., geïll. € 137,00.
ISBN 978 0867 15494 8

Dr. Giovanni Olivi doet in dit fraaie boek een geslaagde poging uit te leggen waarom tandartsen in een kindertandheelkundige praktijk laser zouden moeten gebruiken. Hij maakt voor de critici mijns inziens korte metten met het Starwars-achtige imago dat laser nogal eens lijkt te hebben.

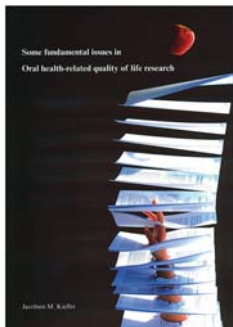
Het eerste deel is tamelijk natuurkundig en even doorbijten voor lezers met niet al te veel affiniteit met dit terrein. Het omvat een beknopte weergave van de geschiedenis en basisprincipes van verschillende soorten laser. In het tweede deel geven de auteurs op uitermate onderhoudende wijze een beschrijving van de algemene toepassing van laser in de kindertandheelkunde. Het analgetisch effect van verschillende technieken krijgt veel aandacht. Deel 3 gaat over de toepassing van laser in de harde weefsels. Opvallend is de opbouw van dit deel: de uitsplitsing naar preventie, restauratie en endodontie. Het gebruik van laser bij de verwijdering van cariës wordt kort maar illustratief beschreven als 'alternatieve', maar toereikende

methode naast de conventionele techniek. Veel gedetailleerder is de beschrijving van de mogelijkheden van laser in de endodontie, waarin tijdelijke en blijvende dentitie duidelijk worden onderscheiden. In deel 4 komt de toepassing van laser in de weke delen aan bod. Aan de hand van illustratieve casuïstiek worden diverse toepassingen besproken en het lijkt of er wonderen kunnen worden verricht. Dit deel is zeer verrassend en inspirerend.

In de laatste hoofdstukken blijkt dat YAG-laser zelfs geschikt is voor de behandeling van trauma's en lastige orthodontische problemen. Dan kan geen andere conclusie worden getrokken: deze alleskunner gaat nog een mooie carrière beleven in kindertandheelkundig Nederland. Het minimaal invasieve karakter sluit namelijk ook nog eens perfect aan bij de moderne benadering van cariës.

Olivi en zijn co-auteurs presenteren een waardig boek dat de kenner bevestigt, de onervaren twijfelaar inspireert en de criticus overtuigt.

Mondgezondheid en levenskwaliteit

J.M. Kieffer. Some fundamental
issues in oral health-related quality
of life research
Amsterdam: Universiteit van
Amsterdam, 2012
97 bl., geïll.
ISBN 978 94 6108 247 3

In dit proefschrift ligt de focus vooral op de psychometrische toetsing van een Nederlandstalige versie van de Oral Health Impact Profile 49 (OHIP-49). Dit is een vragenlijst waarmee de invloed van de mondgezondheid op de levenskwaliteit van patiënten kan worden vastgesteld en geëvalueerd. Ook heeft de promovenda naast het concept mondgezondheidgerelateerde levenskwaliteit (OHRQoL) 2 andere lastige begrippen nader onderzocht: de gezondheidgerelateerde levenskwaliteit en de (algemene) levenskwaliteit (HRQoL respectievelijk QoL). Een kanttekening: de vermeerderde inzichten in de conceptualisering van deze 3 begrippen betwisten de onderzoeksbevindingen uit eerdere hoofdstukken.

De OHIP-49 vragenlijst is geanalyseerd op de hiërarchische structuur, waarbij de veranderingen in volgorde van de subschalen en items zijn onderzocht. Resultaten lieten zien dat de OHIP-49 gevoelig is voor volgorde-effecten. Daarom oppert de promovenda gewichten aan items toe te voegen of ten minste het aantal items van sommige subschalen te verhogen. Helaas is niet de intervalschaal van de OHIP-

49- en OHIP-14-vragenlijsten onderzocht, want deze voldoen niet aan de eisen van een intervalschaal. De afstand tussen de antwoordmogelijkheden op een 5-puntenschaal zijn ongelijk.

Tevens werd de verkorte versie van de OHIP toegepast in een onderzoek bij patiënten met en zonder pre- en postoperatieve klachten na het chirurgisch verwijderen van een derde molaar. Het bleek dat de 14 itemversie voor veranderingen in de mond binnen een relatief korte periode. Onduidelijk is of de OHIP-14 evenals de OHIP-49 gevoelig was voor volgorde-effecten. Vervolgens werd nader onderzoek aanbevolen om volgorde-effecten van deze vragenlijsten uit te sluiten.

Ten slotte werden in het proefschrift de begrippen OHRQoL, HRQoL en QoL conceptueel verder uitgewerkt. Ook dit is voor praktisch ingestelde beroepsbeoefenaren in de mondzorg mogelijk interessant, maar lastig leesbaar en te begrijpen. Het ontwikkelen van een specieke theorie zou mogelijk bijdragen aan het probleemloos meten van mondgezondheidgerelateerde levenskwaliteit in de toekomst.

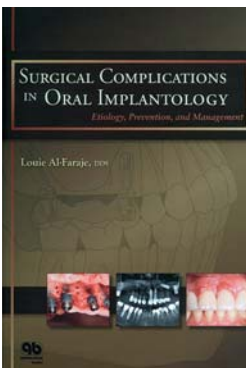
J.K.M. Aps, R.H.B. Allard, J. Duyck, S.J. Fokkema, R. Jacobs, A. Vissink (red.). Het tandheelkundig jaar 2012
Houten: Bohn Stafleu Van Loghum, 2012
341 bl., geïll. € 99,95.
ISBN 978 90 313 8934 6

Het tandheelkundig jaar 2012

Dit boek bevat 21 artikelen van in totaal 44 Vlaamse en Nederlandse auteurs over uiteenlopende onderwerpen. De meeste artikelen zijn klinisch gericht. Ze gaan over onder meer tanderosie, agenesieën, kaasmolaren, autotransplantatie van gebitselementen, mandibulaire repositieapparatuur en digitale afdruktechnieken. De parodontologie komt aan bod in een overzicht van de ontwikkelingen in het vakgebied en in artikelen over het verband tussen parodontitis en hart- en vaatziekten en over de effectiviteit van mechanische verwijdering van plaque. Voor implantologie zijn er bijdragen over preprothetische en pre-implantologische chirurgie, het gebruik van richtplaten bij implantaatplanning en een psychosociale benadering van patiënten met implantaten. Op mondheelkundig terrein is er verder aandacht voor behandeling van antrumperforaties, mandibulafracturen en orale mucositis bij oncologiepatiënten. Algemeen medische onderwerpen

zijn antistolling bij tandheelkundige ingrepen, systemische lupus erythematosus, het syndroom van Sjögren en speekselverlies bij kinderen. Tot slot wordt een beschrijving gegeven van een systeem voor integraal kwaliteitsmanagement in tandheelkundige praktijken.

De meest artikelen in zijn goed leesbaar. De vele illustraties zijn fraai, maar helaas zijn veel afbeeldingen erg klein afgedrukt. Het lijkt erop dat de uitgever (ten onrechte) de opvatting huldigt dat panoramische röntgenopnamen met een breedte van 5 centimeter lezers voldoende informatie verschaffen. Het boek bevat verder veel nascholingsinformatie. Opnieuw wordt de verwevenheid benadrukt van de tandheelkundige en de medische zorg. Voor tandartsen en mondhygiënist is deze jaaruitgave zeker de moeite waard.

L. Al-Faraje. Surgical complications in oral implantology.
New Malden: Quintessence Publishing Co. Ltd., 2011
236 bl., geïll. £ 126,00.
ISBN 978 0 867 15 506 8

Chirurgische complicaties in de orale implantologie

De vraag naar implantaatgedragen prothetische constructies voor partieel dentate en edentate patiënten neemt snel toe. Het succes hiervan wordt onder andere toegeschreven aan de goede ervaringen met implantaten en de hierop vervaardigde prothetische constructies op korte, middellange en lange termijn. Door de toename van het gebruik van implantaten neemt echter ook de kans toe om te worden geconfronteerd met complicaties.

In het eerste deel van dit boek wordt ingegaan op het onderzoek voorafgaand aan het plaatsen van implantaten en het behandelplan. Leidend hierbij is de prothetische vraagstelling en bij twijfel is het vervaardigen van een proefopstelling essentieel. De kans op complicaties blijkt kleiner als degene die de implantaten plaatst ruime chirurgische ervaring heeft en de procedure via een minimaal invasieve ingreep wordt uitgevoerd. In deel 2 wordt uitgebreid ingegaan op de complicaties die kunnen optreden tijdens de chirurgische behandeling. Symptomen van complicaties, hoe de complicatie was te vermijden en het behandelbeleid na complicaties komen uitgebreid aan de orde.

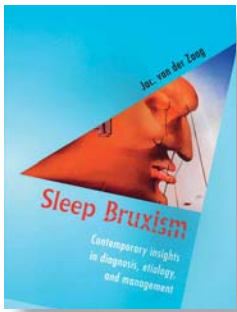
De postoperatieve complicaties en behan-

deling daarvan worden in deel 3 beschreven. In deel 4 wordt alleen ingegaan op de complicaties in relatie tot het verhogen van de bodem van de sinus maxillaris en in het laatste deel wordt de farmacotherapie besproken.

Hoewel de complicaties van de verschillende chirurgische technieken uitvoerig worden behandeld, biedt dit boek helaas geen leidraad voor de wijze waarop het meest voorspelbare behandelresultaat is te bereiken bij een bepaalde indicatie. De auteurs beperken zich tot het beschrijven van een algemeen behandelprotocol voor implantaten in de appendix. Dit is te billijken omdat een evidence-based behandelprotocol nog niet voorhanden is. Wel wordt algemeen aanvaard dat een goed behandelplan, een voldoende hoeveelheid bot en weke delen, een zorgvuldige chirurgische behandeling, een goede prothetische constructie en een intensieve nazorg de basis zijn voor een succesvolle behandeling.

Aan geïnteresseerden in de orale implantologie kan dit fraai uitgevoerde boek zeker worden aanbevolen.

Slaapbruxisme

J. van der Zaag. Sleep bruxism. Contemporary insights in diagnosis, etiology, and management. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam, 2012. 175 bl., geïll. ISBN 978 94 6191 177 3

“Bruxisme is een bewegingsstoornis van het kauwstelsel die wordt gekenmerkt door tandenknarsen en klemmen. Dat kan overdag optreden (waakbruxisme), maar ook 's nacht (slaapbruxisme)”. Aldus de inleiding van dit proefschrift dat 6 onderzoeksverslagen bevat en over slaapbruxisme gaat.

Uit het eerste verslag blijkt duidelijk dat het niet eenvoudig is vast te stellen of iemand wel of niet knarst, zelfs niet met behulp van polysomnografie. De promovendus stelt voor tussen de diagnoses 'wel' of 'niet' knarsen een brede band van 'niet duidelijk' aan te houden.

Het tweede verslag geeft een actueel overzicht van de inzichten in de oorzaken van bruxisme. Vastgesteld werd in het onderzoek dat bruxisme centraal wordt gereguleerd en niet perifeer.

In een volgend onderzoek vergeleek de promovendus van 17 slaapbruxisten en 11 'gezonde' proefpersonen de bewegingsactiviteit van de onderkaak met de mogelijk gelijktijdige bewegingsactiviteit van de beenspieren en de hersenactiviteit. Hieruit bleek dat, zoals verwacht, er een relatie bestaat tussen deze

factoren. Deze bevinding suggereert een onderliggend gemeenschappelijk, neurofysiologisch mechanisme.

Twee verslagen gaan over de behandeling van bruxisme, en vooral over de toepassing van opbeetplaten ('splints'). Zowel uit literatuuronderzoek als uit een gerandomiseerd klinisch onderzoek bleek dat opbeetplaten gemiddeld geen verandering in kauwspieractiviteit opleverden. Bij sommige patiënten verminderde de activiteit, maar bij anderen werd deze juist sterker. Een verklaring voor dit verschil werd niet gevonden.

Het laatste verslag gaat over een patiënt die stevig bruxeert en bij wie implantaten zijn gebroken. Voordat nieuwe implantaten werden geplaatst, werd getracht de spieractiviteit te verminderen met een lage dosis pergolide, een agonist voor dopaminereceptoren D1 en D2. Dat lukte bij deze patiënt.

Voor wie geïnteresseerd is in bruxisme is dit proefschrift de moeite waard om kennis van te nemen. Voor anderen is belangrijk te weten dat bruxisme op zich niet behandelbaar is; wel kan met een opbeetplaat het gebit worden beschermd tegen de schadelijke gevolgen.

Atlas van de parodontale diagnostiek

J. van Dijk, F. Spijkervet, J. Tromp. Atlas van de parodontale diagnostiek. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum, 2011. 112 bl., geïll. € 125,00. ISBN 978 90 313 8809 7

Precies 10 jaar na verschijning is een herziene druk van deze atlas uitgekomen. De kracht van het boek is dat de informatie aanschouwelijk wordt gemaakt met veel mooie illustraties. Daarom is de atlas al jaren in gebruik in het onderwijs. De opmaak is beter dan in de vorige versie en dat bevordert de leesbaarheid. In 10 hoofdstukken wordt de lezer ingevoerd in de achtergrond van parodontale en mucogingivale aandoeningen en de diagnostische mogelijkheden.

De hoofdstukken gaan achtereenvolgens over anatomie, plaque en tandsteen, pathologie (sterk ingekort ten op zichte van de vorige versie), factoren die het parodontitisproces beïnvloeden, paro-endoproblematiek, parodontitis en algemene gezondheid (uitgebreid), vormen van parodontitis, parodontaal onderzoek, peri-implantitis (nieuw) en ten slotte mucogingivale aandoeningen.

Een toevoeging ten opzichte van de eerste uitgave is bijvoorbeeld het werk van V. Zynge

over biofilms in het hoofdstuk over plaque. Het hoofdstuk over pathologie is ingekort, waarbij de beschrijving van het klinisch verloop van gingivitis en parodontitis is geschrapt. Toevoegingen over parodontitis en algemene gezondheid zijn belangrijk en maken de atlas compleet. De nadruk ligt op de huidige inzichten in immunologische mechanismen. Het hoofdstuk over peri-implantitis (met aandacht voor de diagnostiek) was sterker geweest als ook peri-mucositis was besproken en wanneer alternatieve oorzaken aan bod waren gekomen, zoals een hyperplastische gingiva of een abutment dat niet op de juiste plaats zit.

Voor ieder die inzicht wil in de parodontale diagnostiek is deze atlas een prima beginpunt. Maar het boek had wat dieper mogen gaan. Er had aandacht kunnen worden besteed aan bijvoorbeeld de classificaties van Wesselink (voor endo-paroproblematiek), Miller (voor recessies), Van der Velden (voor parodontale aandoeningen) en Belser (voor esthetiek).